

Bu gün global enerji bazarında vəziyyət və onun ölkə iqtisadiyyatına təsirinə dair müxtəlif mülahizələr səsləndirilir. Dünya bazarında neftin qiymətinin kəskin ucuzlaşması ilə bağlı maliyyə-bank sektorunda və əhali arasında narahatlığın artması heç kəsə sirr deyil. Amma ab-hava hökumətin daim nəzarətindədir. Belə ki, respublikamızda dünya iqtisadiyyatında gedən proseslər diqqətdə saxlanılır, vəziyyət ciddi şəkildə müşahidə edilir və qabaqlayıcı tədbirlər gerçəkləşdirilir. Prezident İlham Əliyev martın 10-da Milli Məclisdə Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafı barədə ətraflı çıxışında da bu barədə məlumat verərək deyib: "İndi koronavirusla bağlı dünyada gedən ajiotaj istər-istəməz, bizə də təsir edir. Ancaq hesab edirəm ki, biz bütün səyləri ortaya qoyub bu vəziyyətdən də şərəflə çıxacağıq..."

Burada onu da qeyd edək ki, hələ ilin əvvəlindən dünyada koronavirusun yayılmasının global iqtisadiyyata, eləcə də neft bazarlarına mənfi təsirlərinin olacağı proqnozlaşdırılıb. Ötən müddətdə isə beynəlxalq aləmdə bir sıra iqtisadi geriləmələr qeydə alınıb. Lakin görülməz tədbirlər nəticəsində ölkəmizin iqtisadiyyatında dayanıqlılıq 2014-cü ildən başlanan global maliyyə-iqtisadi böhranı dövründən də möhkəmdir. Başqa sözlə, dünyada özünü göstərən mənfi iqtisadi meyillərə baxmayaraq, Azərbaycan iqtisadiyyatı inkişaf edir, ölkənin maliyyə imkanları genişlənir. Dövlətimizin başçısının vurğuladığı kimi, ölkə iqtisadiyyatının kifayət qədər yüksək maliyyə immuniteti və təhlükəsizlik "yastığı" mövcuddur. Azərbaycanın müsbət beynəlxalq investisiya mövqeyi onun beynəlxalq kreditor rolunda çıxış etdiyini göstərir.

Bu, statistik göstəricilərdə də özünü qabarıq büruzə verir. Belə ki, 2020-ci ilin yanvar-fevral aylarında ümumi daxili məhsul 2,8 faiz, qeyri-neft ümumi daxili məhsulu isə 6,7 faiz artıb, inflyasiya isə 2,8 faiz təşkil edib. Bundan başqa, cari ilin ötən iki ayında vergi daxilolmaları üzrə proqnoz 114,2 faiz, həmçinin qeyri-neft sektorunda 115,9 faiz icra olunub. Büdcəyə proqnozdan əlavə 180 milyon manatdan çox vəsait daxil olub. Vergi daxilolmaları ötən ilin iki ayı ilə müqayisədə 24,5 faiz, həmçinin qeyri-neft sektorunda 24,8 faiz artıb.

Ölkə iqtisadiyyatının maliyyə dayanıqlılığı da yüksək səviyyədədir. Strateji valyuta ehtiyatlarının həcmi ümumi daxili məhsulun 100 faizini ötür, xarici dövlət borcunun həcmi altı dəfə üstələyir. Ehtiyatların həcmi üçillik mal və xidmətlərin fasiləsiz maliyyələşdirilməsi üçün yetərlidir. Yəni, strateji valyuta ehtiyatları dövrüdə olan bütün manat kütləsinin həcmindən 5 dəfə, nağd manat kütləsinin həcmindən isə 9 dəfə çoxdur. Bu da valyuta bazarının tarazlığının təmin olunması və makroiqtisadi sabitliyin qorunmasının əsas şərtidir.

Hazırda iqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən iqtisadi

Azərbaycan iqtisadiyyatının güclü maliyyə immuniteti mövcuddur

artım dinamikasının qorunması məqsədilə kiçik və orta sahibkarlığın stimullaşdırılması üçün təkliflər hazırlanıb hökumətə təqdim olunması nəzərdə tutulur. Eyni zamanda, valyuta bazarında tarazlığın və manatın sabitliyinin qorunması istiqamətində həmin nazirliyin müvafiq strukturları ilə Mərkəzi Bank birlikdə çevik tədbirlər həyata keçirir. Bundan əlavə, qanunvericiliyə uyğun olaraq, nağd pul sferasına nəzarət gücləndirilir, istehlak bazarında qiymətlərin əsassız qaldırılması və süni şəkildə qıtlığın yaradılması cəhdlərinin qarşısı qətiyyətlə alınır. Eyni zamanda, haqsız rəqabətə qarşı mübarizə tədbirləri və vergi intizamı daha da gücləndirilir.

Yeri gəlmişkən, neftin qiymətinin aşağı düşməsi ilə əlaqədar son günlər valyuta bazarında hiss olunan gərgin vəziyyət də diqqətdə saxlanılır. Ölkədə kifayət qədər nağd valyuta var və buna görə də bankların nağd və qeyri-nağd valyutaya olan bütün tələbatları tam ödənilir.

Xatırladaq ki, hazırda koronavirus epidemiyası və OPEC+ sövdələşməsinin reallaşmaması ölkə iqtisadiyyatına müəyyən dərəcədə təsir edib. Məsələn, turizm, hava nəqliyyatı kimi

sahələri göstərmək olar. Lakin digər sahələrdə müəyyən yüksək artım müşahidə edilib. Həmçinin əhalinin pul gəlirlərinin nominal artım tempi 5,1 faizdən 8,9 faizə yüksəlib.

Dünya bazarında neftin qiymətinin aşağı düşməsi, şübhəsiz, Azərbaycanın da gəlirlərinin azalmasına gətirib çıxarır. Cari il üçün təsdiq olunan dövlət büdcəsinə nəzər salsaq, görürük ki, büdcə gəlirlərinin əsas mənbəyi vergi daxilolmaları, Dövlət Neft Şirkətinin və neft hasilatının pay bölgüsü sazişləri çərçivəsində fəaliyyət göstərən şirkətlərin vergi ödənişləridir. Dövlət Neft Şirkətinin gəlirlərinin formalaşmasında böyük hissəni daxili bazarda yaranan gəlirlər təşkil edir. Buna görə də neftin qiymətinin aşağı düşməsi buna təsir etmir. Neft hasilatının pay bölgüsü sazişləri çərçivəsində fəaliyyət göstərən şirkətlərin vergi ödənişlərinə gəlincə isə, əlbəttə ki, neftin qiyməti endiyinə görə, müvafiq olaraq onların vergi ödənişləri azala bilər. Lakin burada da vəziyyət kifayət qədər normaldır. Çünki bu gəlirlərin azalması dövlət büdcəsində proqnozlaşdırılan gəlirlərin 1-1,3 faizi səviyyəsindədir.

İqtisad elmləri doktoru, professor Fikrət Yusifov söhbət zamanı bildirdi ki, dünya bazarlarında neftin qiymətlərinin kəskin aşağı düşməsinin başlanğıcı Çindən yayılan koronavirusla qoyulub. Onun sözlərinə görə, virusun qısa zaman kəsiyində digər ölkələrə sıçramasından bir qədər sonra beynəlxalq maliyyə bazarlarında, bunun ardınca isə neft bazarında təlatümlər yaşanmağa başladı. Bir sözlə, konkret müalicə peyvəndi hələlik tapılmayan və coğrafiyası sürətlə genişlənən

ayının 9-da neftin qiyməti bir barel üçün 31 dollara qədər ucuzlaşdı. Bu, cari ilin əvvəli ilə müqayisədə neft qiymətlərinin 60 faizdən çox azalması demək idi.

Yeri gəlmişkən, Əlcəzairin energetika naziri, OPEC Konfransının prezidenti Məhəmməd Arqab Səudiyyə Ərəbistanının rəhbərlik etdiyi OPEC-in və Rusiya başqa olmaqla "OPEC+" ölkələrinin neft istehsalının azaldılması, habelə mövcud ehtiyatların aşağı salınması ilə bağlı razılığa gələcəklərinə

ümidvar olduğunu bildirib.

M.Arkab "OPEC+" texniki komitəsinin mütəxəssislərini koronavirus səbəbi ilə neft bazarındakı mövcud vəziyyəti təhlil etməyə çağırıb. O, "OPEC+" ölkələri arasında neft bazarına müsbət signal göndərəcək dialoqun davam etdirilməsinin vacibliyini vurğulayıb: "Bazar ertəsindən bəri OPEC üzvləri ilə neft bazarını sabitləşdirmək və tarazlığa nail olmaq üçün yollar axtarmaq üçün intensiv müzakirələr aparırıq".

Qeyd edək ki, martın 5-də OPEC Nazirlər Şurasının 178-ci iclasında kartel üzrə neft hasilatının sutkada 1 milyon barel, "OPEC+" üzrə isə gündəlik 0,5 milyon barel azaldılması qərarlaşdırılıb. Lakin "OPEC+" nazirlərinin martın 6-da keçirilən 8-ci görüşündə OPEC-in bu təklifi qəbul edilməyib. Bunun nəticəsində dünya birjalarında neftin qiymətində son 30 ildə ən kəskin ucuzlaşma qeydə alınıb. Belə ki, neftin qiyməti gün ərzində 31 faiz ucuzlaşmaqla 1991-ci ildəki Korfəz müharibəsindən bəri ən aşağı səviyyəyə enib, "Brent" markalı xam neftin qiyməti 31,02 dollar/barrelə düşüb. "OPEC+" üzrə mövcud razılaşmanın müddəti isə martın 31-də başa çatacaq.

Xatırladaq ki, 2019-cu il dekabrın 6-da OPEC və qeyri-OPEC nazirlərinin 7-ci görüşündə "OPEC+" üzrə gündəlik neft hasilatının daha 500 min barel azaldılması barədə qərar qəbul edilib. Yeni "Əməkdaşlıq bəyannaməsi"ne uyğun olaraq, Azərbaycanın öhdəliyi 27 min barel müəyyən edilib. Bu ilin yanvarından etibarən Azərbaycan gündəlik neft hasilatını 769 min barel həcmində saxlamalıdır.

Vaqif BAYRAMOV,
"Xalq qəzeti"